



Warszawa, 09 czerwca 2025 r.

DZP-WG.600.268.2025.WW

Pani Joanna Jastak
Wójt Gminy Lubiewo
Urząd Gminy w Lubiewie
ul. Hallera 9
89-526 Lubiewo

Szanowna Pani,

w odpowiedzi na pismo z dnia 27 maja 2025 r., znak: OŚiR.6140.24.2025.KM, w sprawie szkód w uprawach rolnych wyrządzanych przez żurawie (*Grus grus*), Departament Zarządzania Zasobami Przyrody w Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska przekazuje następujące stanowisko.

Odnosząc się do Pani stwierdzenia wskazującego, iż największym problemem dotyczącym żurawia jest objęcie tego gatunku ochroną pragnę zaznaczyć, że jest on chroniony na mocy prawa międzynarodowego. Gatunek ten wymieniany jest w Dyrektywie Ptasiej – Dyrektywie Rady 79/409/EWG z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa, gdzie występuje w załączniku I, dotyczącym gatunków objętych szczególną ochroną. Należy też pamiętać, iż zgodnie z art. 1 Dyrektywy Ptasiej ochroną objęte są wszystkie gatunki ptaków naturalnie występujące w stanie dzikim na europejskim terytorium. W związku z tym państwa członkowskie zobowiązane są do podjęcia wszelkich niezbędnych środków w celu zachowania populacji ptaków poszczególnych gatunków na poziomie, który odpowiada w szczególności wymogom ekologicznym, naukowym i kulturowym lub w celu dostosowania populacji tych gatunków do tego poziomu. W świetle tych wymogów należy dążyć m. in. do ochrony, zachowania lub przywrócenia wystarczającej różnorodności i obszaru naturalnych siedlisk wszystkich gatunków ptactwa, określonych w art. 1 Dyrektywy.

Ponadto, żuraw wymieniany jest w konwencji z dnia 19 września 1979 r. o ochronie gatunków dzikiej flory i fauny europejskiej oraz ich siedlisk - Konwencji Berneńskiej (Dz. U. z 1996 r., Nr 58, poz. 263), w załączniku II, zawierającym ściśle chronione gatunki fauny.

Mając na względzie powyższe przepisy, w celu ich poprawnej implementacji, mocą rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. z 2022 r., poz. 2380), żuraw objęty został ochroną ścisłą w przepisach krajowych. Katalog zakazów obowiązujących w stosunku do dziko występujących gatunków objętych ochroną znajduje się m.in. w § 6 ww. rozporządzenia. Wśród zakazów dotyczących żurawia znalazły się m.in. zakaz umyślnego zabijania osobników oraz zakaz umyślnego płoszenia lub niepokojenia w miejscach noclegu, w okresie lęgowym w miejscach rozrodu lub wychowu młodych, lub w miejscach żerowania zgrupowań ptaków migrujących lub zimujących.

Na podstawie art. 56 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2024 r. poz. 1478, z późn. zm.), regionalni dyrektorzy ochrony środowiska, na wniosek podmiotów, w których interesie jest zminimalizowanie szkód, wydają zezwolenia na płoszenie i niepokojenie osobników gatunków objętych ochroną ścisłą. Zezwolenia te mogą być wydane zgodnie z art. 56 ust. 4c ww. ustawy w przypadku braku rozwiązań alternatywnych, jeżeli wnioskowane czynności nie są szkodliwe dla zachowania we właściwym stanie ochrony dziko występujących populacji chronionych gatunków zwierząt. Uprzejmie informuję, iż w przypadku chęci uzyskania ww. zezwolenia, wnioskodawca jest zwolniony z obowiązku uiszczenia opłaty skarbowej w wysokości 82 zł za wydanie zezwolenia przez organ ochrony przyrody (ustawa z dnia 16 listopada 2006 r. o opłacie skarbowej (Dz. U. z 2023 r. poz. 1111, z późn. zm. - załącznik 1, część III, pkt 44, zwolnienie nr 13). Opłacie skarbowej nie podlega bowiem zezwolenie wydawane osobom fizycznym na działania związane z płoszeniem i miejscowym ograniczaniem populacji gatunków zwierząt wyrządzających szkody w gospodarstwie rolnym, leśnym lub rybackim nieobjętym odszkodowaniem Skarbu Państwa).

Według obecnie obowiązującego w Polsce ustawodawstwa, żerujące na polach uprawnych gatunki ptaków objęte ochroną gatunkową (żurawie, łabędzie) lub gatunki łowne (większość gatunków gęsi) nie figurują na liście gatunków wymienionych w art. 126 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody oraz w art. 46 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1995 r. Prawo łowieckie (Dz. U. z 2025 r., poz. 539), a więc za szkody wyrządzone przez te gatunki nie przysługuje odszkodowanie ze Skarbu Państwa czy też od dzierżawcy lub właściciela obwodu łowieckiego. Wynika to m. in. z trudności w szacowaniu powstałych szkód. Zgodnie z art. 126 ust. 1 pkt 2 ustawy o ochronie przyrody, w przypadku gatunków, za szkody których przysługuje odszkodowanie, odpowiedzialność Skarbu Państwa nie obejmuje utraconych korzyści, a ogranicza się jedynie do szkody rzeczywistej, którą należy udowodnić. Bez prowadzenia stałych obserwacji ptaków trudno ustalić, jaki gatunek spowodował wystąpienie szkody (np. poprzez wydziobanie ziarna). Na polach uprawnych żeruje szereg gatunków ptaków, w tym gatunki nie powodujące szkód w plonach (np. żywiące się pędrakami, owadami). Jeszcze inne gatunki zatrzymują się na odpoczynek, dodatkowo utrudniając identyfikację gatunku przebywającego na terenie, na którym wystąpiła szkoda. Kolejną trudnością jest możliwość spowodowania szkody przez inne gatunki zwierząt, np. wspomniane wcześniej gatunki ptaków zatrzymujące się na polach wyłącznie na odpoczynek, a następnie przypisanie ich np. żurawiowi, w momencie pojawienia się tego gatunku na polu. W takiej sytuacji niezwykle trudno byłoby udowodnić, iż szkoda nie została spowodowana przez żurawia, skoro w danym momencie na terenie przebywa stado ptaków tego gatunku. Ponadto, szkody mogą powstawać w bardzo krótkim okresie czasu, np. w przeciągu jednego dnia. Po tym czasie ptaki odlatują, gdyż wyczerpują bazę żerową i ich stwierdzenie przez pracownika regionalnej dyrekcji ochrony środowiska, który mógłby potwierdzić wyrządzenie szkody przez żurawie, staje się niemożliwe.

Wymienione powyżej kwestie powodują, że oszacowanie szkody i udowodnienie, iż została ona wyrządzona przez konkretny gatunek, za szkody wyrządzone przez który mogłoby ewentualnie przysługiwać odszkodowanie, jest niezwykle trudne. W związku z powyższym, jedyną dostępną obecnie drogą do uzyskania odszkodowania za powstałe szkody powstałe w wyniku żerowania ptaków gatunków chronionych oraz gatunków łownych pozostaje powództwo cywilne.

Tym niemniej, kwestie wypłaty odszkodowań/rekompensat z tytułu żerowania dzikich ptaków na polach uprawnych są coraz częściej tematem debat czy posiedzeń komisji sejmowych. Niewykluczone, że w przyszłości przyjęte zostaną instrumenty rozwiązujące tę kwestię. W chwili obecnej odszkodowanie przysługuje za szkody wyrządzone przez 5 gatunków łownych (dzika, łosia, daniela, jelenia i sarnę), na mocy ustawy Prawo łowieckie oraz przez 5 gatunków zwierząt objętych ochroną gatunkową (żubra, bobra europejskiego, niedźwiedzia, rysia i wilka) na mocy ustawy o ochronie przyrody. W roku 2023 Skarb Państwa wypłacił 51,4 mln zł za szkody powodowane przez ww. 5 gatunków chronionych. Odrębnym zagadnieniem są odszkodowania wynikające z żerowania zwierząt łownych – szczegółów w tym zakresie może udzielić Ministerstwo Klimatu i Środowiska.

Jakub Romanowski
Zastępca Dyrektora
Departament Zarządzania Zasobami Przyrody
/ – podpisany cyfrowo/

Do wiadomości:

Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Bydgoszczy
ul. Dworcowa 81, 85-009 Bydgoszcz